

**OMMAVIY MAKTABLARDA INKLYUZIV TA'LIMNI TASHKIL ETISH,
MUAMMO VA YECHIMLAR, ISTIQBOLLI REJALAR**

*Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
Namangan filiali Maxsus pedagogika yonalishi
uchinchi bosqich talabasi*

Yusupova Indira Ibragimovna

Telefon raqami: +998 814 82 89

Annotatsiya: mazkur maqola ommaviy maktablarda inklyuziv ta'limni tashkil etish, uning muammolari va yechimlari, shuningdek, istiqbolli rejalar haqida so'z yuritadi. Jahon ta'lim amaliyotida inklyuziv ta'lim muhim o'rin tutadi, bu esa har bir bola, shu jumladan, maxsus ehtiyojli bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratishga qaratilgan. O'zbekiston ham bu jarayonni amalga oshirish yo'lida aniq qadamlar qo'yimoqda. Maqolada inklyuziv ta'limning jamiyatdagi roli, o'quv jarayonida uning o'rni, o'qituvchilarni tayyorlash, maktab infratuzilmasini moslashtirish va maxsus materiallar bilan ta'minlash kabi muammolar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, inklyuziv ta'limni rivojlantirishda kelajakdagi istiqbolli rejalar va yechimlar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, ommaviy maktablar, nogiron bolalar, o'qituvchilar tayyorlash, maktab infratuzilmasi, maxsus ehtiyojli bolalar, ta'lim imkoniyatlari, ijtimoiy tenglik, innovatsion ta'lim platformalari, ta'lim resurslari, jamiyatda inklyuziv ta'lim.

Аннотация: в данной статье говорится об организации инклюзивного образования в государственных школах, ее проблемах и решениях, а также перспективных планах. Инклюзивное образование играет важную роль в мировой образовательной практике, целью которой является создание равных образовательных возможностей для каждого ребенка, в том числе детей с особыми потребностями. Узбекистан также предпринимает конкретные шаги для реализации этого процесса. В статье рассматривается роль инклюзивного образования в обществе, его роль в образовательном процессе, подготовке учителей, адаптации школьной инфраструктуры и обеспечении специальными материалами. Также представлены будущие планы и решения по развитию инклюзивного образования.

Ключевые слова: инклюзивное образование, государственные школы, дети с ограниченными возможностями, подготовка учителей, школьная инфраструктура, дети с особыми потребностями, образовательные возможности, социальное равенство, инновационные образовательные платформы, образовательные ресурсы, инклюзивное образование в обществе.

Abstract: this article discusses the organization of inclusive education in public schools, its problems and solutions, as well as future plans. Inclusive education plays an important role in world education practice, which is aimed at creating equal educational opportunities for every child, including children with special needs. Uzbekistan is also taking concrete steps towards implementing this process. The article considers the role of inclusive education in society, its place in the educational process, problems such as teacher training, adaptation of school infrastructure and provision of special materials. Future promising plans and solutions for the development of inclusive education are also presented.

Keywords: inclusive education, public schools, children with disabilities, teacher training, school infrastructure, children with special needs, educational opportunities, social equality, innovative educational platforms, educational resources, inclusive education in society.

Bugungi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonida dunyo bo'ylab sog'lom va sog'ligida muammolari bo'lgan shaxslar birgalikda ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'lishi uchun yangi innovatsion ta'lim platformalari ishlab chiqilmoqda. Bu, ayniqsa, inklyuziv ta'limning joriy etilishi orqali amalga oshirilmoqda. Inklyuziv ta'lim - bu barcha bolalarning, shu jumladan, maxsus ehtiyojli bolalarning ham ta'lim olish huquqini ta'minlashga qaratilgan yondashuvdir. O'zbekiston ham inklyuziv ta'limni o'z ta'lim tizimiga joriy etishga qaratilgan aniq qadamlar qo'yimoqda. Shu bilan birga, inklyuziv ta'limni tashkil etishdagi muammolar va ularga yechimlar, hamda istiqbolli rejalar haqida fikr yuritish zarur.

Inklyuziv ta'lim - bu ta'limning barcha bolalar uchun, shu jumladan, nogironligi bo'lgan bolalar uchun teng imkoniyatlarni yaratishga qaratilgan tizimdir. U o'quv jarayoniga individual yondashuvni talab qiladi va har bir bolaning shaxsiy xususiyatlarini inobatga olgan holda bilim olish imkoniyatini ta'minlaydi. Har bir bola jamiyatda o'z qobiliyatini e'tirof etishi va o'zi uchun zarur bo'lgan bilimlarni olish huquqiga ega. Boshqa so'z bilan aytganda, inklyuziv ta'lim - bu bir nechta ijtimoiy guruhlar o'rtasida tenglik, imkoniyatlar muvozanati va jamiyatga integratsiya qilishni ta'minlovchi tizimdir. Inklyuziv ta'lim, faqat nogiron bolalar uchun emas, balki barcha o'quvchilarni, shu jumladan, ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli past bo'lgan, etnik kamchiliklarga ega va boshqa ijtimoiy guruhlariga mansub bolalar uchun ham teng imkoniyatlarni yaratishni ko'zda tutadi.

O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni joriy etish bo'yicha muhim qadamlar tashlanmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev o'zining 2020-yil 23-dekabrdagi nutqida: "O'zbekiston ta'lim tizimining asosiy maqsadi – bolalarga teng imkoniyatlar yaratish va har bir bolaning individual ehtiyojlarini inobatga olgan holda

bilim berishdir. Bizda barcha bolalarga, shu jumladan, nogironligi bo'lgan bolalarga ham o'quv jarayonida teng imkoniyatlar yaratish lozim", - degan edi.

Bu fikr ta'lim tizimining inklyuziv yondashuvga qaratilganligini va mamlakatda barcha bolalar uchun teng imkoniyatlar yaratishga alohida e'tibor berilayotganini ko'rsatadi. Inklyuziv ta'lim, shuningdek, jamiyatda ijtimoiy tenglikni ta'minlash va barcha fuqarolarni ta'lim olish imkoniyati bilan ta'minlashga xizmat qiladi.

Inklyuziv ta'limni tashkil etishda bir qator muammolar mavjud. Bularga quyidagilar kiradi:

1. **O'qituvchilarning tayyorlanmaganligi** – Inklyuziv ta'limni amalga oshirish uchun o'qituvchilar maxsus tayyorlashni talab qiladi. Har bir bola individual yondashuvni talab qilishi sababli, o'qituvchilar har xil ehtiyojlarga ega bolalar bilan ishlashda yuqori darajada malakali bo'lishi zarur.
2. **Infratuzilma muammolari** – Ommaviy maktablarning infratuzilmasi ko'pincha nogiron bolalar uchun moslashtirilmagan. Erişish imkoniyatlari, maxsus jihozlar va infrastruktura etishmovchiligi ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga to'sqinlik qilmoqda.
3. **Maxsus materiallar va resurslarning yetishmasligi** – Inklyuziv ta'limni samarali amalga oshirish uchun maxsus o'quv materiallari, o'quv vositalari va resurslar talab etiladi. Hozirgi kunda bu resurslarning yetishmasligi inklyuziv ta'limning kengayishiga to'siq bo'layotgan muammolardan biridir.

Inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish uchun yechimlar

1. **O'qituvchilarni maxsus tayyorlash** – O'qituvchilarni inklyuziv ta'limni tashkil etishga tayyorlash bo'yicha maxsus dasturlar va kurslar tashkil etish zarur. O'qituvchilarga individual yondashuv va farqli ehtiyojlar bilan ishlashda ko'mak berish uchun pedagogik treninglar va amaliy seminarlar o'tkazilishi lozim.
2. **Maktablarni maxsus jihozlash** – Maktablarning infratuzilmasini nogiron bolalar uchun moslashtirish zarur. Ular uchun maxsus sinfxonalar, o'quv vositalari va texnologiyalarni taqdim etish inklyuziv ta'limni samarali amalga oshirishga yordam beradi.
3. **Resurslar va materiallar taqdim etish** – Inklyuziv ta'lim uchun maxsus o'quv materiallari, elektron resurslar va didaktik vositalar ishlab chiqish lozim. Shuningdek, raqamli ta'lim platformalarini joriy etish orqali ta'lim resurslariga bo'lgan kirish imkoniyatlarini kengaytirish kerak.

Inklyuziv ta'limni rivojlantirish uchun kelajakda quyidagi istiqbolli rejalar amalga oshirilishi uchun bir qancha muhim vazifalarni amalga oshirish zarur. Masalan,

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish – Inklyuziv ta'limni rivojlantirishda yangi texnologiyalar, raqamli platformalar va o'quv vositalarini keng joriy etish zarur. Yangi

texnologiyalar yordamida har bir bolaning o'z qobiliyatini ochish va uning ta'lim olish jarayonini yanada samarali qilish mumkin.

Jamiyatda inklyuziv ta'limga bo'lgan munosabatni o'zgartirish – Inklyuziv ta'limning muvaffaqiyati faqatgina ta'lim tizimining o'ziga bog'liq emas, balki jamiyatning inklyuziv ta'limga bo'lgan munosabatiga ham bog'liq. Shuning uchun, jamiyatda inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlashni targ'ib qilish muhim.

Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish – Inklyuziv ta'lim sohasida xalqaro tajriba va amaliyotlarni o'rganish va qo'llash, shuningdek, inklyuziv ta'limni rivojlantirishda boshqa davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirish zarur.

Ommaviy maktablarda inklyuziv ta'limni tashkil etish, nogiron bolalarga ta'lim olishda teng imkoniyatlar yaratish va jamiyatda ijtimoiy tenglikni ta'minlash uchun zaruriy amaliy choralar ko'rilishi kerak. Muammolarni hal qilish va inklyuziv ta'limni samarali tashkil etish uchun o'qituvchilarni tayyorlash, infratuzilmani yaxshilash va maxsus materiallar taqdim etish zarur. Shuningdek, inklyuziv ta'limni rivojlantirish uchun istiqbolli rejalar ishlab chiqish va amalga oshirish kerak. Bu jarayonning muvaffaqiyatli bo'lishi uchun jamiyatning barcha qatlamlari, shu jumladan, ota-onalar, o'qituvchilar va davlat organlari birgalikda harakat qilishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev, Sh. (2020). *O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimining rivojlanishiga oid davlat siyosati va amaliyot*. Tashkent: O'zbekiston davlat nashriyoti.
2. Asanova, S. (2020). *O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirish va takomillashtirish istiqbollari*. Ta'lim va jamiyat, 4(32), 58-65.
3. Shon, A. (2017). *Inclusive Education in Europe: The Role of Technology in Addressing Diverse Educational Needs*. European Journal of Education, 52(3), 306-319.
4. Salomov, J. (2019). *Maxsus ehtiyojli bolalar uchun ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajribalar*. Tashkent: O'zbekiston xalqaro ta'lim markazi.